

2

SINTEZE, RECENZII,
STUDII DE CAZ

ANALIZA DISCURSULUI ȘI TRĂSĂTURILE DE PERSONALITATE

de Ana-Maria SURUGIU¹

¹ Doctorandă în cadrul Școlii Doctorale Limbi și Identități Culturale, Universitatea din București, absolventă a Facultății de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea din București, specializarea engleză-italiană, și a Facultății de Relații Internaționale și Studii Europene, Universitatea Spiru Haret, București

“Noi nu scriem cu degetele, ci cu întreaga noastră ființă.
Nervul care controlează condeiul se încolățește în jurul fiecărei fibre
din făptura noastră, trece prin inimă, străpunge ficatul.”

Virginia Woolf, *Orlando*

ABSTRACT

The article offers a brief presentation of some relevant speech analysis studies and the main indicators of voice, rhythm, prosody, as well as the personality traits that can be correlated with speech acts and human behaviour. As the linguistic profiling activity is beginning to gain more and more ground, it is important for the language experts to refer to a general set of rules and instruments that apply to speech analysis, so that they will be able to discern facts from fiction in speech acts. The subtle characteristics of human interactions can give relevant information on people's personality, behavior and also on their intentions. Moreover, studies have shown that linguistic analysts can estimate age, gender, height, feelings and credibility based on cues of voice speed, intonation, rhythm, and word choice, alongside with other linguistic and non-linguistic markers.

Elements of culture and civilization are also vital for the understanding of human interaction, and the way in which dialogue and other types of communication differ from one culture to another is relevant for the cognitive hearing mechanisms of language understanding. Cultural differences are reflected in everyday human interaction, and social contexts and the linguistic barriers, alongside with the personal intentions and interests of the speakers, are all part of the elements that should be taken into consideration in an analysis of the spoken behavior and communication patterns.

Analiza discursului din perspectiva identificării trăsăturilor de personalitate este o activitate de interes atât pentru psihologi și lingviști, cât și pentru specialiștii diferitelor agenții de aplicare a legii. Mult timp, vocea a fost considerată o măsură a emoțiilor și o oglindire a personalității unei persoane, datorită capacității sale de a capta diferențele dintre persoane atât la nivelul stărilor emoționale pe care le trăiesc, cât și la nivelul trăsăturilor de personalitate. La aceste aspecte face referire și citatul de la începutul articolului, relevant și pentru discursul oral, nu doar pentru textul scris, fiind evident faptul că discursul unei persoane conține numeroase informații despre personalitatea vorbitorului, suplimentar indicatorilor privind capacitățile sale lingvistice ori cognitive. Majoritatea oamenilor nu își pot controla comportamentul în interacțiunea cu alte persoane, iar alături de alți markeri de limbaj și indici non-lingvistici oamenii transmit emoții, atitudini și intenții cu privire la ei înșiși și la viitoarele lor acțiuni.

Întrucât atât exprimarea, cât și analizarea emoțiilor variază de la o cultură la alta, de la o limbă la alta și chiar de la o civilizație la alta, o abordare multilaterală este esențială în acest sens. În analiza discursului sunt angrenate cunoștințe de psihologie, lingvistică, studii multi-culturale, antropologie, dialectologie, acustică, diferite aplicații informatice de analiză a vocii și de conținut, instrumente IT și inteligență artificială.

Mai mult, diversele caracteristici de prozodie, precum intonația, ritmul vorbirii, inflexiunile vocii, sonoritatea vocii, pot fi modelate diferit și pot transmite informații despre starea de spirit și atitudinea vorbitorului. Cercetările discursurilor au demonstrat că stările emoționale diferă în ceea ce privește exprimarea lor paralingvistică, iar analiștii de voce se folosesc de indiciile vocale pentru a analiza trăsăturile de personalitate și starea afectivă a vorbitorului. De exemplu, tonalitatea și inflexiunea vocii sunt strâns corelate cu vârsta persoanei. Un studiu prezentat în anul 2010, în *Journal of Social, Evolutionary and Cultural Psychology* (Hughes & Rhodes, 2010, p. 290-304), a evidențiat faptul că se pot identifica relativ corect elemente privitoare la vârsta vorbitorului, cercetări confirmate și de un studiu publicat în anul 2015 (Skoog Waller et al., 2015, p. 495) în *Frontiers in Psychology and Frontiers in Neuroscience*, care a indicat că ritmul rapid de vorbire este asociat cu categoria de vârstă tânără, iar ritmul mai lent este asociat cu vârsta înaintată. Totodată, viteza de vorbire este mai relevantă pentru categoria persoanelor în vârstă, în timp ce pentru persoanele tinere sunt mult mai relevanți indicatorii acustici și lingvistici.

De altfel, emoțiile active, precum furia și bucuria,

sunt asociate cu un ritm rapid și o tonalitate înaltă, în timp ce tristețea este asociată unei tonalități joase și unui ritm lent. Depresia este asociată cu frecvența de bază a vocii, iar o frecvență crescută a vocii semnalează prezența falsității și faptul că vorbitorul nu este de încredere. Acest lucru poate fi explicat și prin faptul că în situațiile stresante, oamenii tind să vorbească cu o frecvență a vocii mai ridicată. Mai mult, tonalitatea joasă și un ritm rapid al vorbirii transmit informații de credibilitate și de încredere în spusele vorbitorului. De asemenea, orientarea sexuală este reliefată de felul în care sunt articulate vocalele, iar un studiu prezentat în anul 2013 la *Acoustical Society of America* (Morton, 2013) a demonstrat că se pot identifica vocile persoanelor celor mai înalte, întrucât vocile persoanelor mai înalte au o tonalitate mai profundă. Cercetătorii au făcut legătura și între trăsăturile de personalitate de tipul introversie-extraversie, stabilitatea emoțională și caracteristicile vocii, analizând parametrii prozodici de genul tonalității, intensității și ritmului vorbirii. Astfel, extravertiții sunt mult mai sociabili și predispuși la interacțiune, iar introvertiții sunt mai degrabă timizi, conservatori și liniștiți. Pe de altă parte, stabilitatea emoțională și nevroza sunt stări interne, nu reacții interpersonale. Persoanele intens nevrotice sunt cuprinse foarte ușor de sentimente puternice și sunt considerate a nu fi de încredere și instabile, spre deosebire de persoanele cu un nivel scăzut de nevroză, care sunt mai calme și controlate. Studiul părților de vorbire a demonstrat o predilecție a nevroticilor spre caracterul implicit al vorbirii și spre folosirea preponderentă a pronumelor și a verbelor. Extravertiții folosesc mai multe conjuncții, iar cei mai puțin extravertiți preferă, cu precădere, substantivele și adjectivele.

În ceea ce privește idiolectul limbii, acesta reprezintă modul specific de vorbire al fiecărui individ, care reflectă personalitatea, competența lingvistică, inteligența și cultura fiecăruia. Din punctul de vedere al vorbitorului, modul specific de utilizare a limbii, distanța pe care o introduce față de sensurile de dicționar ale cuvintelor și mărcile nonliteralității, împreună cu mijloacele paraverbale și nonverbale care sprijină expresia, sunt concretizarea stilului individual. Astfel, putem considera vorbirea ca fiind un act individual de creare a sensului, iar receptarea este interpretare, adică proces de re-creare a sensului. Această interpretare se poate face și în limba maternă, nu doar dintr-o limbă străină care implică și cunoștințe solide de cultură și civilizație străină. Rolul interpretantului este acela de a face diferențierea între semnificația lexicală și cea textual-discursivă, mai ales în situațiile în care există o

discordanță vizibilă între sensul textual și semnificația unităților constitutive, ca în cazul ironiei, proverbelor sau expresiilor idiomatiche. De asemenea, accentul regional folosit este un indicator al faptului că vorbitorul se simte relaxat în convorbirea cu interlocutorul său, fapt ce ridică gradul de credibilitate și adevăr al celor comunicate.

Aplicațiile informatice și inteligența artificială utilizate pentru analiza vocii sunt folosite de foarte mult timp, pentru a realiza atât studii și cercetări în domeniu, cât și pentru a le fi de folos diferitelor agenții de aplicare a legii. De exemplu, încă din 1990, Germania folosea analiza lingvistică pentru a verifica rădăcinile imigranților. Biroul Federal al Migrației și Refugiaților (BAMF)² a luat în calcul folosirea unui software automat pentru a analiza dialectele persoanelor care cer azil politic, pentru a identifica locul de unde aceștia din urmă migrează, principalul obiectiv al programului fiind de a-i detecta pe imigranții care vorbesc în limba arabă și se declară sirieni, pentru a-și crește șansele de a primi azil. În pofida acestor aplicații informatice, încă se apelează la cunoștințele și experiența lingviștilor pentru identificarea cu o mai mare precizie a originii anumitor dialecte sau a variațiilor dialectale.

În analiza discursului este util să ținem cont de pentagonul retoricii și de triunghiul retoricii, două instrumente esențiale de analiză lingvistică.

Astfel, luând în considerare pentagonul retoricii³, putem observa că scopul comunicării se află la mijlocul interacțiunii dintre interlocutori (writer și reader în contextul comunicării scrise), fiind influențat de subiect, limbaj și circumstanțele comunicării.

De asemenea, toate aceste elemente se întrepătrund cu profilul cultural al interlocutorilor, diferențele culturale fiind deseori vizibile, însă alteori subtile, mascate sub umbrela multiculturalității și a caracterului universal al comunicării. Identificarea și evaluarea pattern-ului comunicațional este un demers minuțios, care necesită atât atenție la detalii, nuanțe, tonalități, cât și cunoștințe solide în domeniul culturii și civilizațiilor străine, pentru a putea analiza corect limbajul interlocutorilor și pentru a putea face analize lingvistice, comportamentale și chiar predicții pertinente. Obiceiurile și tradițiile culturale influențează foarte mult comportamentul uman, atrăgând după sine un anumit comportament verbal și un pattern comunicațional specific spațiului cultural.

De o mare importanță este și triunghiul retoricii⁴, care ne oferă instrumente utile în identificarea tiparului de persuasiune utilizat de vorbitor.

Astfel, când vorbitorul urmărește să își convingă interlocutorul, are la dispoziție în general trei variante de persuasiune: logos, patos și etos. Logosul este apelul la rațiunea și logica interlocutorului, vorbitorul alegând cuvinte neutre și obiective, structurându-și logic argumentația. Patosul face apel la emoțiile interlocutorului, vorbitorul folosind cuvinte cu încărcătură emoțională și căutând să realizeze o conexiune emoțională cu interlocutorul său, de tipul urii sau compasiunii. Iar etosul face apel la nivelul de încredere a interlocutorului în vorbitor, acesta folosind cuvinte neutre pentru a nu-și devoala scopul și realizând o conexiune emoțională cu interlocutorul său, de tipul admirației sau încrederii. Toate cele trei abordări pot fi prezente într-un discurs, dar de obicei una singură prevalează.

Elementele paraverbale au și ele rolul lor în tehnica persuasiunii, ajutând vorbitorul să transmită mesaje subliminale ce influențează interlocutorul la nivel subconștient. Astfel, prin volumul vocii dominăm sau ne lăsăm dominați. O persoană cu voce volubilă induce ideea de putere și vitalitate, pe când una cu voce slabă dă impresia de pasivitate și lipsă de încredere în forțele proprii. Totodată, exagerarea volumului vocii indică o devalorizare a interlocutorului. Tonul înalt și strident trădează nemulțumirea și nervozitatea, iar tonul copilăresc sugerează nesiguranță, lipsă de experiență și de autoritate. De asemenea, ritmul moderat, cu ușoare fluctuații, indică o persoană echilibrată, în timp ce ritmul mecanic indică o persoană disciplinată, cu voință de fier, dar care își controlează stările afective în mod exagerat. Accentul are de multe ori un rol decisiv în comunicare, cu ajutorul său putându-se evidenția anumite idei într-un discurs ori pune pe loc secundar unele aspecte ale actului comunicării. O bună dicție ajută vorbitorul să fie perceput ca o persoană competentă și sigură pe sine, iar pauzele în vorbire sunt de multe ori mai eficiente decât o mie de cuvinte. Cu ajutorul pauzelor, vorbitorul poate exprima indignarea, uimirea sau tristețea și de multe ori, ceea ce nu este rostit, dar se subînțelege, influențează în mai mare măsură receptorul comunicării.

² http://adevarul.ro/international/europa/germania-vrea-foloseasca-programe-analiza-vocei-verifica-originile-refugiatilor_58cca52d5ab6550cb87069bd/index.html

³ Topic - Subiect, Writer - Scriitor, Reader - Cititor, Language - Limbaj, Circumstances - Circumstanțe, Purpose - Scop

⁴ Logos - Argument; Inductiv/Deductiv. Dovezi: Cercetare/Întrebări/Mărturie

Patos - Transmitere: Voce/Gesturi/Contact vizual. Stil/sintaxa: Cuvinte cu încărcătură emoțională/Repetiții/Sens figurat/Fraze memorabile

Etos - Credibilitate: Mărturia expertului/Stilul transmiterii/Conduita/Relația cu publicul/Limbajul

Concluzii

Scopul acestui articol a fost acela de a trece în revistă principalele elemente de analiză a discursului, care pot fi corelate cu trăsăturile de personalitate, în vederea identificării tiparelor comunicaționale și a caracteristicilor socio-culturale ale vorbitorilor.

Cercetările în domeniu oferă puncte de plecare și repere importante pentru activitatea de analiză a limbajului, pentru înlesnirea observării comportamentelor și atitudinilor persoanelor în interacțiunea verbală și în mediul online. Caracteristicile subtile ale conversațiilor

și interacțiunilor umane pot oferi elemente și indicii esențiale despre personalitatea unui individ, iar abilitățile și competențele analiștilor de limbaj și/sau de comportament dictează precizia cu care conținutul comunicațiilor este analizat și interpretat.

Deși analiza discursului poate fi sprijinită în mare măsură de soluții software și de inteligența artificială, factorul uman este vital pentru decodarea mesajelor și semnalarea comportamentelor, prin coroborarea cunoștințelor de lingvistică și psiho-lingvistică cu cele de cultură și civilizație, antropologie.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Flanagan, J. L. (1965). *Speech Analysis Synthesis and Perception*, Springer, Nerlin, Heidelberg.
2. Fruhholz, S. & Belin, P. (2019). *The Oxford Handbook of Voice Perception*. (first edition). Oxford: Oxford University Press
3. Hughes, S. & Rhodes, B.C. (2010). Making age assessments based on voice: the impact of the reproductive viability of the speaker. *Journal of Social, Evolutionary and Cultural Psychology*, 4, 290-304.
4. Martin, J.H. & Jurafsky, D. (2019). *Speech and Language Processing, An Introduction to Natural Language Processing, Computational Linguistics, and Speech Recognition*. (Third Edition draft).
5. Morton, J. (2013), *Sounding tall: Listeners can distinguish the voices of tall versus short people*. Acoustical Society of America.
6. Oberlander J & Gill AJ. (2004). Individual differences and implicit language: personality, parts of speech and pervasiveness. *Proceedings of the 26th annual conference of the cognitive science society*. Chicago, IL, USA.
7. Skoog Waller, S.S., Eriksson, M. and Sorkvist, P. (2015). Can you hear my age? Influences of speech rate and speech spontaneity on estimation of speaker age. *Cognitive Hearing Mechanisms of Language Understanding: Short and Long-term Perspectives*. *Frontiers in Psychology and Frontiers in Neuroscience*.
8. *Teorii ale limbajului*, curs, lector univ. dr. Cristian Radu, Universitatea Babeș Bolyai, Secția de Comunicare și Relații Publice, Cluj Napoca.

Resurse web

1. <http://jorgenboge.wikidot.com/how-to-analyze-a-speech>. (accesat la data de 10.03.2020)
2. http://adevarul.ro/international/europa/germania-vrea-foloseasca-programe-analiza-vocei-verifica-originitile-refugiatilor-_58cca52d5ab6550cb87069bd/index.html. (accesat la data de 22.10.2019).
3. <https://www.theguardian.com/science/blog/2015/apr/16/is-your-voice-trustworthy-engaging-or-soothing-to-strangers>. (accesat la data de 18.02.2020) .
4. <https://www.livescience.com/42131-revealed-in-peoples-voices.html>, accesat la 18.02.2020
5. *-/.* (accesat la data de 21.03.2020).